

Eno leto spoznanj

Kdor je proti takojšnji priključitvi celotne Julijske krajine s Trstom k Jugoslaviji, ta gazi naše pravice, ta je sovražnik najzvestejšega demokratičnega zaveznika ljudstva Julijske krajine.

Dne 12. junija je poteklo eno leto, odkar se je primorsko ljudstvo prvič po tolikih letih žilave borbe proti sovražnikom svoje svobode vprašalo: zakaj? Zakaj, da, zakaj?

Spomlad leta 1945 je pomenila rojstvo svobode mnogih narodov Evrope, brez nadaljnega pa silno zmogostvje vsega demokratičnega sveta nad stritjem Hitlerjevega in Mussolinjevega fašizma. To spomlad je tudi ljudstvo Julijske krajine prvič v svoji zgodovini ponosno zaživel v svobodi, v prepričanju in zavesti, da si je s svojo borbo priborilo pravico, odločati o svoji zemlji. Ves svet se je pred dobrim letom začel pripravljati na to, da vsi narodi, ki so občutili fašizem v njegovem besnenju, sklepajo neporušen mir, ki ne bo dovolil, da bi se kjer koli razbohotila fašistična osvajačna zver.

Dne 12. junija preteklega leta pa se je v Julijsko krajino zarezala nova boleča rana, nova nepozabna krivica. Nekje v svetu so se našli ljudje, ki so postavili hladne račune svojih interesov pred vse obljube, pred vse obljube, pred vsa dejstva, pred voljo ljudstva Julijske krajine. In tako je prišlo do tistih težkih dni za ljudstvo Julijske krajine, ko se je vsakdo izmed nas vprašal: zakaj? In temu vprašanju je sledilo leto neposrednih odgovorov ljudstvu, leto samih spoznanj.

Neusmiljeno razkosana Julijska krajina je s solznimi očmi strmela za osvoboditelji — Jugoslovansko armado, ki je odšla iz Trsta, iz Gorice, iz Bred, ki je odšla s tako zvane cone A skoraj vsa, le tam na Krasu je nekaj teh naših junakov ostalo kot živ dokaz, da Julijska krajina ni ozemlje, na katerega bi lahko stopil kdor koli kot okupator, ampak da je zemlja, kamor lahko pridejo zavezniki kot zavezniki k zaveznikom in da je to zemlja, kjer za fašiste ne sme biti prostora, ker je njeno ljudstvo v borbi tako z lastno krovjo zapisalo. Toda temu ni bilo tako. Prvi krivici so sledile druge krivice, cela kopica žalitev se je nagrmadila proti našemu ljudstvu. Zavezniki so vzeli svojemu najzvestejšemu zavezniku v borbi s hladno odredbo oblast iz rok, vzeli so mu Narodno zaščito, ljudska sodišča, v zameno pa dovolili, da se je razbohotila ljudstvo sovražna — protifašistom nasprotna uprava, dalje, da se je ustanovila razbojniška, da, lahko rečemo razbojniška civilna policija. Tako je bilo po 12. juniju lanskega leta pa do danes v coni A. Vendar ljudstvo ni izgubilo vere v zmago pravične stvari, za katero so kravali demokratični narodi sveta. V zadnjem času, ko so začeli v coni A samovoljno zapirati šole, ukinjati demokratičen tisk, ko so padle žrtve iz vrst protifašistov, je ljudstvo dvignilo svoj klic: ali res nameravate zapirati v naših očeh svetlo ime zaveznikov, ali boste res dovolili, da bi se Julijski krajini v korist baratanja zgodila znova krivica?

V istem času pa je cona B zažvela v silnem razmahu, v silnem delovnem poletu, v sprostitvi ustvarjalnih sil in ob tem dejstvu sta začutili obe polovici Julijske krajine še tesneje pri srcu krivico. En dom, eno ljudstvo in vendar taka silna razlika. Na eni strani borba za kruh, bojazen pred jutrišnjim dnem, ki prinaša še večjo bedo, neprestana nevarnost pred fašističnimi provokatorji, ki napadajo pošteno prebivalstvo, katkomalo brezpravno ljudstvo, na drugi strani pa toliki uspehi, tako hitri koraki v boljše življenje. In vsa ta dejstva so se bolj utrdila naše množice in Julijska krajina je z dneva v dan jasneje povedala, kako je strnjena, kako je enotna in da pomeni borba, odpor in prolost v coni A isto, kar

Ljudstvo je odgovorilo na Margottijeva izzivanja

Danes jih ne maramo več! 25 let smo morali gledati fašiste v civilu, fašiste v uniformah in na žalost tudi fašiste v ornatih.

Brezvestni protiljudski reakcionarji so se poslužili najnesramnejšega izrabljanja verskih čustev zato, da bi se otroci klanjali fašistu Margottiju in Santiniju. Toda ljudstvo je ta manevar protifašistične reakcije razumelo in z ogorčenjem odgovorilo, da ne dovoli, da bi fašisti delili zakramente našim otrokom. Visoka zavednost naših ljudi se je pokazala v splošnem bojkotu odhoda k birmi v Gorico k Margottiju, kamor je odšlo od nekaj 100 za birmo pripravljenih otrok, samo nekaj nad 30 otrok, starši ostalih pa so odločno izjavili, da bodo počakali, da se bo našel pošten škof, ki ni omadeževan s protiljudsko borbo. Prav tako odločno so v protestnem pismu izjavili prebivalci iz Šmarji, okraj Koper: Ne dovolimo, da bi naši otroci prejeli sv. birmo od takšnih škofov, ki imajo umazane roke od naše krvi, ker so blagoslovljali fašistične morije. Enako so napisali prebivalci iz Gažona, Matuana, So-

črge, Košane, Idrije, Lucije, Tolmina, Postojne itd.

Matavunčani so izjavili: 25 let smo morali gledati fašiste v civilu, fašiste v uniformah in na žalost fašiste v ornatih. Danes ne maramo nikogar več. Prebivalci iz Košane pa so izjavili: Mi smatramo Margottija za vojnega zločinca. Ko je naš narod umiral je on čestital fašistični drhali za pokolje in rope naših ljudi ter za požige naših domov. Zaradi tega, ker smo okusili toliko gorja, ne dovolimo, in tudi naši ljudski oblasti ne pustimo dovoliti, da bi Margotti smel birmati naše otroke!

S tem svojim odločnim zadržanjem je naše ljudstvo pokazalo svojo zrelost. Povedalo je dovolj jasno, da ne pusti izrabljati svojih čustev zato, da bi izdalo svoj boj proti fašističnim osvajalcem. Tako je ljudstvo dovolj jasno odgovorilo tudi gospodoma Margottiju in Santiniju, ki sta sveto računala, da bosta prisilila našega neuklonljivega človeka, da bo poslal svoje otroke v svoji verski poštenosti tistim, ki v svoji fašistični objestnosti izrabljajo celo verske zakramente za svojo protiljudsko brbo.

Slovinci iz Kanalske doline smo se vzdržali volitev v italijansko konstituanto

Na dan volitev v italijansko konstituanto dne 2. junija so Slovenci in Avstrijci Kanalske doline proglasili abstinenco in se vzdržali glasovanja.

Slovinci v Trbižu in okoliških vaseh so se ta dan zbrali v znak protesta na demonstracije, s katerih so poslali vodji delegacije Julijske Krajine v Parizu tov. Francetu Bevku, predsedniku PNOO za Slovensko Primorsko in Trst, tole pismo:

»Kakor kmo pokazali že za časa poseta Medzavezniške komisije za razmejitve, da hočemo za vsako ceno

pripadati Jugoslaviji, ker so se Italijani naselili tu šele po L 1940 in ker smo geografsko in gospodarsko navezani na Jugoslavijo, tako smo to pokazali tudi danes s tem, da smo se vsi Slovenci in Avstrijci vzdržali volitev v italijansko konstituanto.

Z zaupanjem spremljamo Vaše delo zlasti mi, ki še na poseben način občutimo teror fašističnih hujskačev in onih, ki jih podpirajo. Prepričani smo, da bomo s skupnim prizadevanjem dosegli svoje pravice, t. j. priključitev Trbiža in Kanalske doline k Jugoslaviji.

pomeni delo, napredek in radost v coni B.

Zadnje leto spoznanj je jasno pokazalo, da nekaterim ni do tega, da bi spoštovali pravice ljudstva in zgodila se je nova, nepozabna krivica. Kakor roparji, ki napadejo popotnika in ga zabadajo z noži, tako se je zgodilo z Julijsko krajino. Eni demarkacijski črti so se pridružile še tri enake, če ne še bolj krivične, toda tudi pod temi udarci ljudstvo Julijske krajine ni klonilo. Morda pozablja svet, da je v borbi za svobodo izkrcavalo v Julijski krajini 46.000 mladih življenj, da je bilo požganih na tisoče in tisoče domov in da Julijska krajina in njeno ljudstvo nista omagali. Ljudstvo, ki je spoznalo svojo pot, ki je na tej poti v lepšo bodočnost toliko žrtvovalo, tudi pred ciljem ne bo klonilo, ker ve, da se ta pot polepša samo s priključitvijo k pravi domovini Jugoslaviji.

V enem samem letu, to je v preteklem letu, je vse ljudstvo Julijske krajine ne enkrat na zborovanjih, na manifestacijah, na kongresih, z delom ali s stavkami povedalo, da je njegova zemlja odtrgala z lastnimi silami od sebe fašistične pijavke in da je jasno povedala, da mora biti ta jugoslovanska zemlja končno priključena k domovini.

Nadalje je povedalo ljudstvo, da danes dobro ve, da je vsakdo, kdor je na kakršen koli način proti takojšnji priključitvi Julijske krajine s Trstom k Jugoslaviji, sovražnik ljudstva Julijske krajine. In kdor je sovražnik demokratičnega ljudstva, ta je sovražnik miru, ta je nasprotnik ustvarjanja. Prav razmere v coni A so nam pokazale, kaj prinese ljudstvu Julijske krajine vsaka druga rešitev, kot je priključitev k Jugoslaviji. Ali je mogoče govoriti v svetu o miru, če je ljudstvo brezpravno, če poedini sovinsti napadajo pošteno prebivalstvo? Ali je mogoče govoriti o miru, če ti civilna policija vdira v stanova-

nja, ali je mogoče govoriti o miru, če zapirajo šole, ukinjajo časopise; ali je mogoče govoriti o miru, če se s poštenimi protifašisti polnijo zapori? Ali je mogoče govoriti o miru, če včerajšnji Mussolinijevi mlapci pljujejo našim ljudem v obraz? Kdor ne ve odgovora na to, naj vpraša ljudstvo, naj vpraša tiste tisoče, ki to doživljajo po coni A, in zvedel bo en sam odgovor: Ne in ne in stokrat ne, ker mi vemo, da je tako ravnanje vzbudilo v nas odpor, da so se takrat zbudile naše sile, da je prav tako postopanje rodilo vstajo ljudstva Julijske krajine v neizprosni boj za svobodo, za priključitev k svobodni domovini delovnega ljudstva — k Jugoslaviji!

Taka so dejstva, preko katerih ne more nihče, ki hoče govoriti o usodi Julijske krajine.

Mladinski teden, mobilizacija mladine za obnovo v Titovem tekmovanju

Ena glavnih nalog mladine v »Titovem tekmovanju« je bila in je: narediti s prostovoljnim delom toliko, da bodo porušeni domovi obnovljeni s čim manjšimi stroški in bodo obenem obdelana vsa naša polja. Poleg popularizacije III. kongresa Ljudske mladine Jugoslavije je bila glavna naloga v »Mladinskem tednu« mladine našega okrožja: mobilizirati vse mladinske sile za čimvečji doprinos v tem tekmovanju in pri konkretnem delu naše organizacije na znotraj, in tako podkrepiti nov odnos do dela, katerega je mladina zavzeala v dobi mirne izgradnje ter iz pozitivnega mladina — borca ustvariti nov lik — mladina delavca.

Mladina se je te svoje velike naloge v tekmovanju zavedala, kajti nobenega mladina in mladinke ni bilo, kateri ne bi hotel čim več narediti v tekmovanju kot posameznik in organizacije kot celote. Ni pa naša mladina znala najti tiste poti, ni vedela na kakšen način bo največ naredila. Za vse to pa je mladina zvedela v času »Mladinskega tedna« in se v tem tednu seznanila z vsemi nalogami »Titovega tekmovanja«. Brez dvoma lahko rečemo, da je mladina v okviru »Titovega tekmovanja« praznovala svoj teden, v katerem si je zadala konkretne naloge in s tem doprinesla k uspehu tega tekmovanja.

Zaradi nezadostnih agitacijskih in propagandnih priprav, ni mogla vsa mladina zvedeti za razporeditev dni v tednu, in tako ni mogla vsa mladina delati po tej razporeditvi. V mnogih vaseh so pričetkom tedna goreli kresovi.

Prvi velik uspeh, ki je bil dosežen v tem tednu, je, da je bila vsa mladina zajeta na sektorske konference in se tako seznanila z nalogami tekmovanja. Vršilo se je 35 konferenc, na katerih je prisostvovalo 100 do 250 in tudi več mladine, ter so bile na teh konferencah zastopane prav vse vasi. Poleg tega pa so bile obiskane prav vse vasi od naših aktivistov, to zlasti v Istri, kjer nekatere vasi niso bile obiskane že več mesecev.

Na ta način se je vsa mladina seznanila s III. kongresom Ljudske mladine Jugoslavije in nalogami tekmovanja in nalogami mladinske organizacije. Na teh konferencah je mladina prav povsod osvojila predlog, da se formirajo delavne čete in bataljoni in brigade, da bo tako organizirana čim več pomagala pri obnovi, žetvi in košnji. Po dosedanjih poročilih so bile v Koprskem okraju formirane 4 delavne brigade, v Postojnskem okraju je bilo formiranih 9 delavnih bataljonov, iz katerih bodo formirane 3 delavne brigade. V okraju I. Bistrica je bilo postavljenih 10 delavnih čet, ki

še niso strnjene v bataljone. Prav tako je tudi na Vipavskem kjer imajo 15 čet. Poleg tega pa je mladina v tem tednu pričela z obnovo Ceste ter gre vsak dan iz posameznih vasi po 10 mladine na delo k gradnji te vasi. V okraju Hrpelje-Kozina je bila formirana ena brigada, poleg tega pa je mladina vsak dan šla delat v Odolno; kjer je v enem dnevu delalo 110 mladine in so napravili 480 delavnih ur in so pri tem opleli in okopali 1 ha in pol veliko njivo. Mladina iz Materije je postavila delavno četo, katere kompletna je pripravljena iti 14 dni na delo v Lokve, Čepovan.

Idrijska mladina je poslala v teku tedna eno četo 54 mladincev na Vojško k obnovitvenim delom in pripravila drugo četo 30 mladincev, ki bo v kratkem odšla na Vojško.

V Tolminskem okraju so formirali 22 delavnih čet in četo, ki je pripravljena za delo v Čepovan, Lokve. V Grgarskem okraju so bile v vseh vaseh formirane delavne čete, iz Senjskega brega in Levpe pa je odšlo 56 mladine na delo v Čepovan.

Vse te delavne enice so povezane s Tehničnimi bazami in Obnovitvenimi zadrugami, katere jih bodo razporejale na delo, a obenem pa bodo skupno obdelovale polje, pospravljale in mlatile žito in pospravljale seno.

Poleg tega je mladina priredila več kulturnih prireditev, katerih izkupiček je dala v fond za obnovo. Vršila se je akademija v Cerknem in Idriji. Samo mladina v Idriji in Spodnji Idriji je zbrala 15.000 lir, mladina v II. Bistrici pa v enem dnevu 5.000 lir, mladina v Valdobrija 8.000 lir.

Povsod so se v teku tedna vršile množične fizikalne vaje za fizikalni nastop v Ljubljani. V Idriji in Tolmini so se vršile nogometne tekme in je nastopil vseljidski peterboj.

Pionirji so imeli svojo zborovanja, priredili so izlete, zlasti lepo so praznovali teden v okraju Hrpelje-Kozina, v Kopru in Idriji. V Idriji so obdarovali 55 pionirjev z obleko in obutvijo.

To je le del dela, ki ga je opravila mladinska organizacija v tem tednu, da ne omenimo tu pozitivno delo delavske mladine ki je žrtvovala vsak dan eno uro nadurnega dela in darovala denar v fond za obnovo. Mladinski teden je bil ena sama manifestacija dela mladine za doseg čim večjih uspehov v »Titovem tekmovanju« v katerem hočemo pokazati vsemu svetu in vsej ostali mladini, da delamo prav tako, kot v Titovi Jugoslaviji h kateri hočemo biti priključeni.

To svoje pričetno delo pa bomo z vsakim dnem stopnjevali, kajti pred nami so še velike naloge, katere moramo izvršiti.

Civilna policija ovira prostovoljno delo v požganih vaseh v coni A

Preteklo nedeljo, 2. junija, se je zbralo skoraj 2000 udarnikov iz Trsta, Trziča, Sežane in Goriske, da pomagajo s prostovoljnim delom pri obnovi požganih vasi Komen, Mavhinja, Cerovlje in Vižovlje, ki so jih leta 1944 požgali SS-ovci skupno z italijanskimi fašističnimi oddelki. Na sešlanskem kolodvoru pa jih je poleg domačinov sprejelo tudi več kamio-

nov civilnih policistov. Angleški kape-tan, ki je načeloval civilni policiji, je udarnikom pojasnil, da jim ne more dovoliti dela, ker nima »ukazov oficirja za delo pri ZVU«. Šele po dveh urah čakanja jim je dovolil delati. V zvezi s tem je poslal Pokrajinski NOO za Trst in Slovensko Primorje g. polk. Browmanu tale protest:

»Zadruge vojnih oškodovancev, ki združujejo prizadete zaradi požiganja in ropanja italijanskega in nemškega okupatorja, so se obrnile na sindikalne organizacije, da s svojimi člani prisrskočijo na pomoč pri čiščenju ruševin. Namen tega je bil, da se napravi prvi korak pri obnovi požganih vasi ter da se s tem pomaga prizadetim, ki že leto dni v upnih razmerah pričakujejo pomoči ter žive na »pogoriščih, nezaščiteni pred vremenskimi nevarnostmi.

Tako se je v nedeljo, dne 2. junija odzvalo pozivu prebivalstva popolnoma požganih vasi Vižovlje, Movhinja in Cerovlje več kot 1000 prostovoljcev iz Trsta, Trziča in okoliških vasi. Ta pobuda pa je naletela na ne-pričakovane ovire s strani organov ZVU. Skupine prostovoljcev, ki so prihajali na delo v zgoraj omenjene požgane vasi, so pričakovali številni oddelki zavezniške civilne policije pod osebnim poveljstvom zavezniških oficirjev, ki so jim zabranili, da bi pričeli z delom. Tako je policija zadrževala v Cerovljah prostovoljce dve uri v brezplodnem čakanju. Ve-

Nadaljevanje na 2. strani.

Tolminci na delu.

Dražo Mihajloviča obtožujejo tudi zločini izvršeni na Primorskem

Tudi naše ljudstvo zasleduje v časopisu z velikim zanimanjem potek sodne razprave proti Mihajloviču in tovarišem. V zadnji »Borbi« smo čitali opis zločina, izvršenega na naših tleh. Boženi Premrl iz Št. Vida nad Vipavo. Toda tudi pri nas so ropale in morale te tolpe.

Stab II. brigade Liškega korpusa je imel spomladi 1945 do začetka maja svoj sedež v Sv. Križu na Vipavskem. Komandant je bil Dimitar R. Terzić, njegov pomočnik Gabro P. Stanojevič, instruktor Tihomir Stojković, a adjutant Novaković T. Jovo. Ostali oficirji so bili: major Milan Sitič, Brkljač Djuro (Dušan) in Novaković N. Jovo.

Po nalogu in pod poveljstvom teh četnikov je vojaštvo naravnost »hralo« po okoliških vaseh in odvzemalo ljudstvu, kar jim je prišlo pod roko. Ljudstvo je trepetalo pred njimi. Vsak dan so šla od ust do ust poročila o novih grozodejstvih, ki so jih te tolpe izvršile.

Tako so ti odredi dne 2. 3. 1945 pri Sv. Martinu nad Brji zajeli tri partizane in jih odpeljali skozi vas v sosedno brajdo. Čez kako uro se je ta četniški oddelek vrnil — toda brez ujetih partizanov, ki so jih izven vasi poklali. Ljudje so seveda ta čas skrili in pri zaklenjenih vratih trepetali za svojo usodo. Kogar so ti četniki pri takem oprasku dobili na ulici ali na polju, se ni več vrnil domov.

Dne 4. 3. 1945 so ti četniki po nalogu svojih oficirjev odpeljali v za-

pore od Stomažev Bratina Ernesta, a 24. 3. 1945 Bratina Antona in Emila od istotam in Valica Vinka iz Skrijl. Te štiri žrtve so potem nasilno odpeljali na begu v Italijo s seboj. Le Valiču Vinku je uspelo pobegeti ostali trije so mrtvi.

Dne 22. aprila 1945 so ti četniki postrelili na Brjah pri Rihenbergu 3 partizane, med njimi Mahmeta Viktorja iz Trsta, Via del Pozzo št. 8.

Istega dne je bil od njih umorjen tudi Kerševan Franc, ki so ga dobili na cesti.

Dne 25. aprila 1945 so trije četniki na povelje in z vednostjo gori navedenih oficirjev, ne da bi ti poskusili to preprečiti, zaklali pri Vel. Žabljah Kerševana Avgusta, stavbenika iz Črnic, ki se je s kolesom vračal domov s svojih poslov. S puškinih kopiti so mu razbili glavo, tako da ga je bilo težko spoznati.

V Sv. Petru pri Gorici je bil ta čas nastavljen četniški odred »Beli orel« pod poveljstvom vojvode Djujiča Momčila. Po njegovem navodilu so vojaki tega odreda neusmiljeno strahovali in terorizirali naše ljudstvo.

Dne 17. marca 1945 je vojvoda Djujič ukazal zapreti Žizmonta Franca iz Volčje drage, ki so ga potem v zaporu tako neusmiljeno pretepali, da nosi še sedaj notranje poškodbe. Ravno tako so mučili v teh zaporih Veluščka Mirka iz Bilj.

V Sv. Petru so imeli ti četniki delj časa zaprte naslednje može: Ivana

Cotiča, Marjana Rjavca, Stanka Skupka, Karla Muliča in Viktorja Trapnika. V celicah svoje vojašnice so jih dnevno pretepali in mučili, tako da je rajnik Cotič že 14 dni pred svojo smrtjo med mučenjem prosil, naj ga ustrelijo. Dne 11. aprila 1945 so vse te jetnike preoblekli v fašistične uniforme in jih z brzostrelko postrelili.

Ko so se te čete »junaško« umikale pred Titovo vojsko proti Italiji, so pobirale ljudi, živež in kar jim je prišlo pod roke s seboj. Držala niso nobena vrata in noben ključ. Tako so odnesli četniki II. brigade dne 30. 4. 1945 župniku Ernestu Bandelju iz Brij 1 pisalni stroj.

Župnik je šel, da se pritoži pri komandantu zaradi tega razbojniškega odvzema. O, da ne bi tega nikdar poskušal! Z nožem so mu prepirali trebuh in ga vrgli v Vipavo. Na mrtvem truplu so se še videli udarci po glavi in so tudi drugi znaki kazali, da je bil mučen.

To so res le posamezni zločini, izvršeni od teh četniških tolp mimo grede na umiku ob reki Vipavi, ki je tedaj krvava tekla v Sočo.

Daleč smo proč od slepega maščevanja, ker »maščevanje je moje«, pravi Gospod. Toda tudi ta po nedolžnem prelita kri vpije do neba in zahteva pravično sodbo in krvava in razmesarjena trupla nedolžnih žrtev bi se v grobu obračala, ako bi težka roka pravice ne izročila teh zločincev pravični ljudski sodbi.

Prizadeto vipavsko ljudstvo.

„Mi doma, vi pa pokažite tam v Brčkem, kako zna mladina uresničevati svojo neomajno voljo, da pomaga pri izgradnji domovine.“

Tudi iz Julijske Krajine je odšla v Brčko—Banoviči mladinska delovna brigada, da se udeležijo gradnje mladinske proge. Mladina Julijske Krajine neprestano pošilja pisma svojim tovarišem v Brčko, v katerih jih obvešča o delu v ožji domovini, bratje iz Brčkega pa poročajo o svojem delu.

Pred dnevi je napisala tov. Kokošar Slavica pismo, v katerem pravi med drugim: Pred enim tednom ste odpotovali dragi tovariši tudi iz Gorenjega Lokovca, in sicer trije na delo na progo Brčko—Banoviči. Z velikim veseljem ste odšli, da pomagate zgraditi to progo in da pokažete, da se tudi mi čutimo Jugoslovane. Odšli pa ste v trdni zavesti, da bomo mi ostali delali doma, pomagali obnovljati hiše prizadetim družinam. Vedite, da mi to izpolnjujemo. Vse naše organizacije so pristopile na pomoč zadržani in vsak dan delamo 8 ur. Čim bomo obnovili zadruho, bomo obnovili eno porušeno hišo v vasi, potem pa stopimo na pomoč tudi drugim vasetem.

Mladina iz vasi Topetre iz Istre je napisala: Pišemo vam iz domov porušene Istre, med tem ko se v mišlih nahajamo pri vas. Vi tam daleč

Nadaljevanje s 1. strani. čini udeležencev iz Tržiča in okolice pa je policija sploh onemogočila prihod na delo.

Pokrajinski narodno osvobodilni odbor ugotavlja, da tako postopanje krši ne le najosnovnejše demokratične pravice, temveč je izrazito sovražno proti ljudstvu, ki je toliko pretrpelo v zadnji vojni na strani zaveznikov, in najenergičneje protestira proti temu.

gradite progo, mi celimo rane naših ubogih Istri, vse naše delo pa je posvečeno enemu samemu velikemu namenu, obnovi naše ljubljene domovine, ki mora dobiti neizbrisni pečat Titove mladine.

Daleč v našo Jugoslavijo naj hite vse te besede in tudi od vas želimo prejeti čimprej mnogo lepih poročil o vaši poti in o delu. Ne skrbite za dom in kmetije, vaši tovariši so po teh vaseh, vaši tovariši so po teh poljih in delajo z istim ognjem, kakor vi. Zahvaljujemo se vam za pozdrave, poslani iz Postojne, iskreno čestitamo našemu sovaščanu Verganu Dušanu, ki si je že v prvih dneh pridobil zaupanje mladine in so ga postavili za komandirja čete. Dušan, vztrajaj in bodi vzgled Titovega mladina.

Tudi mladina iz Brčka pošilja pisma na Primorsko. V Herpeljah so prejeli poročilo o potovanju, v katerem mladinci podrobno opisujejo ves potek poti, ki je polna živih doživetij naše mladine. V Jugoslaviji smo videli, kaj je rodilo bratstvo narodov. Tam smo videli, kaj ustvarja svobodno organizirana mladina. Čim smo prispeli v Brčko, so nas v prostem času začele obiskovati delegacije raznih brigad, delegacije angleške, ameriške, obiskujejo nas novinarji vsega sveta in mi jim vedno govorimo, da hoče Julijska Krajina prikličiti Primorske k Jugoslaviji in da je to njena pravica. Prvi dan, ko smo prispeli, nas je obiskalo 12 brigad iz raznih dežel. Vedno nas vabijo na prireditve ob nedeljah tovariši iz drugih brigad. Povemo vam, da smo prišli soglasno, da ne gremo domov, dokler proga ne bo izvršena. Mi delamo, toda imamo obilo veselja, gojimo fizkulturo, pevske vaje, ne manjka nam ničesar.

Odkrito vam lahko povemo, da nismo verjeli, da bo tako lepo, kakor je. Delamo, temeljito smo zagrabili za delo, toda istočasno gradimo in se učimo. Mi vsi ga obnavljamo in za priključitev k FLRJ.

OD TEDNA DO TEDNA

Bevinov govor pomeni poizkus pripravljanja sabotaže načel, ki so bila določena pri skupnem delu zaveznikov. — V Moskvi se je še utrdilo in poglobilo prijateljstvo med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo. — Slovanski narodi se trudijo, da onemogočijo medsebojne spopade slovanskih narodov za tuje interese. — Sovjetska zveza bo dajala polno pomoč Jugoslaviji. — Proces proti izdajalcu Mihajloviču je pokazal vso zločinsko vlogo tega izdajalca, ki zasluži najstrožjo kazen. — Volitve v Italiji in Franciji so pokazale demokratičnost tamošnjih množic. — Grški monarhisti so dosledni svoji politiki nasilja.

V svetovni politiki, kakor pravi Tassov poročevalec, pomeni Bevinov govor psihološko predpripravo za popoln umik od načel sodelovanja med glavnimi zavezniškimi silami. Prav za prav je Bevinov govor nov poizkus pripravljanja sabotaže načel, ki so bila določena pri skupnem delu zaveznikov in poizkus, da bi izkoristili metodo pritiska v odnosih s Sovjetsko zvezo. Sodobna angleška diplomacija zelo rada uporablja zvoneče fraze. In vsa dejstva političnega razvoja v svetu niso motila Bevin, da ne bi izrazil želje, da se Sovjetska delegacija vrne v Pariz z odločitvijo, da sprejme anglo-ameriške predloge o sklepu mirovnih pogodb z Avstrijo glede vprašanja italijansko jugoslovanske meje, mirovne pogodbe z Avstrijo, o bivših italijanskih kolonijah, o reparacijah, ki jih mora Italija plačati, o plovbi po Donavi itd. V plovbo po Donavi se vmešavajo ljudje, ki dejansko s to plovbo nimajo ničesar skupnega, saj so na plovbi po Donavi zainteresirani le podonavski narodi. Jasnó je potem, če govorimo o enakopravnosti, da nedonavske dežele ne morejo in ne smejo diktirati po svoji zamisli sistema plovbe po Donavi. Ista tendenca se kaže v vseh predlogih, kar v celoti osvetljuje prvo našo trditve.

Jasnó je, da tako zadržanje zadrživa poln odpor v vsem demokratičnem svetu, ki dobro ve, da je možno ustvarjalno delo v bodočnosti samo na osnovi upoštevanja sklepov in določb konferenc iz časa borbe proti fašizmu.

Plod gostovanja jugoslovanskih vodilnih politikov z maršalom Titom na čelu v Moskvi je tesna povezava dveh demokratičnih držav v sodelovanju in pomoči v bodočnosti. Tovarš Tito je v Moskvi med drugim dejal, da so naši narodi v teku teh dveh let se globoko prepričali o iskrenem prijateljstvu, ki ga gojijo

Tudi v radiu nas skušajo ovirati

Dne 5. t. m. ob 7. zvečer se je pripetil na tržaškem radiu neljub incident med nekim zavezniškim oficirjem, članom vodstva Radia Trst in skupino slovenskih umetnikov, ki bi morali nastopiti v radiu. Zavezniški oficir je s surovostjo nagnal slovenske umetnike iz auditorija, kjer bi morali izvajati že napovedano oddajo (Maeterlinck: »Cudež sv. Antona), ki

jo je zavezniški oficir nadomestil z Bevinovim govorom.

Ton in način postopanja zavezniškega oficirja sta narekovala slovenskim umetnikom, da so odposlali vodstvu Radia Trsta protestno pismo, v katerem so izrazili svojo užaljenost nad nevljudnim ravnanjem zavezniškega oficirja.

Ljudstvo v coni A protestira zaradi zapiranja slovenskih šol

Prebivalci vasi Žage pri Bovcu so poslali zavezniškemu guvernerju v Bovcu protestno pismo zaradi ukinitve slovenske osnovne šole. V pismu poudarjajo, da se je prebivalstvo vasi Žage borilo skupno z zavezniki za

svobodo in da hoče zato danes samo odločiti o izobrazbi svojih otrok v šoli. Odločno zahteva, da se vrši danes v šoli pouk v istem duhu, kakor se je vršil v dobi narodno-osvobodilne borbe.

Zbori aktivistov

V mesecu maju so bili po vseh okrajih vzhodnoprimeškega okrožja zbori aktivistov, katerih so se udeležili predstavniki odborov vseh množičnih organizacij. Ti zbori aktivistov so tako predstavljali najvišji okrajni politični forum in kot taki prikazali mnenje najširših ljudskih množic in prav tako tudi potrebe in delo, ki ga morajo v današnjem položaju podpreti vse naše množične organizacije in vse ljudstvo.

Ena izmed prvih nalog, ki so si jo zbori aktivistov postavili, je bila utrditev enotnosti, bratstva in edinstva, stali odločno in trdno na stališču, da ljudstvo Julijske krajine ne bo nikdar in nikoli pristalo na kakršno koli drugo rešitev glede pripadnosti Julijske krajine, kot na priključitev slednje s Trstom in Gorico ter Istri k FLRJ.

Nadalje so si zbori aktivistov postavili naloge: boriti se neizprosno proti vsem tistim, ki še danes skušajo po vzorcu mednarodne reakcije zagovarjati fašizem in s tem razbijati našo enotnost in omalovaževati žrtve, ki jih je primorsko ljudstvo in z njim vsi jugoslovanski narodi dalo prav v borbi proti fašizmu.

Kot tretjo nalogo so si predstavniki političnih organizacij na zborih aktivistov postavili nalogo gospodarske obnove vse pokrajine na osnovi prostovoljnega dela, tako da bodo s čim manjšimi krediti čim več obnovili in tako prikazali vsemu svetu, da smo samostojen in svobodni narod in da smo sposobni danes brez tuje pomoči in z lastnimi silami graditi, kot smo bili tudi sposobni brez tuje pomoči osvoboditi.

Prav v zvezi z nalogami, ki so si jih zbori aktivistov, kot predstavniki najširših ljudskih množic postavili, lahko rečemo, da so pokazali visoko politično kvalifikacijo, razumevanje za današnje naloge in težek položaj, v katerem se Julijska krajina nahaja. Jasno je, da so še morali k pomanjkljivosti, toda temu se ni dalo, saj je minulo komaj leto, odkar se je ljudstvo znebrilo strašnega petindvajsetletnega suženjstva in da je na drugi strani prav zaradi tega dejstva korak, ki smo ga napravili naprej v enem letu svobode, ogromen. Naši zbori aktivistov prav zaradi svoje trdnosti, delavnosti in odločnosti v borbi za pravice ljudstva uživajo največjo podporo vsega ljudstva in prav v tem lahko beležimo največji njihov uspeh in zanesljivo pot k napredku.

Delavnost, zanimanje, ki so ga aktivisti pokazali za vse probleme, bodisi gospodarske ali politične, kaže, kako je narod tesno povezan s svojo ljudsko oblastjo, kaže visoko stopnjo patriotizma, kaže vso skrb posameznika za napredek in procvit države. Tak narod, s takim zaupanjem v lastno državo in svojo moč, se ne bo dal nikdar več ukloniti. Zaman so vsi poskusi notranjih kot zunanjih sovražnikov, pa naj že nastopajo v kakršni koli obliki ali obliki. Naš narod jih pozna, zbori aktivistov so jih obsodili in z njimi ves narod. Neizprosno bo šel preko tistih, ki še danes nečesto videti silnih žrtev in naporov, ki jih je dal za svojo osvoboditev in ki jih še daje za dosego vseh svojih pravic, za obnovo porušeni domov, za zgraditev močne države in za lepšo bodočnost. Kajtimir.

doseženi trgovinski sporazumi, ki se tičejo vzajemnih dobav blaga.

Nadalje so bili sprejeti sklepi, ki se tičejo tesnega ekonomskega sodelovanja med obema prijateljskima deželama. Ta pogodba pomeni zopet za Jugoslavijo pospešen korak v lepšo bodočnost.

V istem času pa se je začel vršiti v Jugoslaviji proces proti večkratnemu izdajalcu jugoslovanskih narodov četniškemu voditelju Draži Mihajloviču, ki je začel pred očmi sveta razkrivati krvave zločine Mihajlovičevega izdajstva. Temu procesu prisostvujejo zastopniki vseh vidnejših držav, potek razprave pa spremljajo vsi jugoslovanski narodi s silnim ogorčenjem nad izdajstvom Mihajloviča, za katerega narodi Jugoslavije zahtevajo pravično kazen.

Pred kratkim so se izvršile v Franciji in v Italiji volitve, ki jasno kažejo demokratično nastrojenost množic v obeh državah. V obeh primerih je mogoče v celoti razvideti velik ugled komunistične Partije, ki je kljub vsem reakcionarnim poskusom socialistov v Franciji in monarhoidov v Italiji dosegla veličastne uspehe na volitvah. Zmaga republike v Italiji nikakor ni po volji monarhoidom, ki skušajo vžigati nemire in nered.

V istem času pa si grški monarhisti, dosledni svojim fašističnim tendencam upajo zahtevati prepoved Komunistične partije, da se vzame Komunistični partiji zakonitost obstoja, da se aretirajo njeni voditelji in prepovedo levičarski listi. Po mestih in vaseh so pričeli orožniki izvajati krvave ukrepe; v Grčiji ni reda, ker ga kršijo same oblasti. Te protiljudske oblasti nimajo nobenega izgleda, da bi uspeli, kajti ljudstvo, ki je preživelo že dve trdi diktaturi, odhaja v gore. Komunisti v Grčiji so uradno izjavili, da bo šla Partija mirno na plebiscit, ker ve, da je večina ljudstva za republiko, vendar pa pristavlja, da v primeru, če imajo namen ponoviti volivne komedije, bodo poklicali ljudstvo na ulice. Komunistična partija Grčije ne skriva ničesar pred ljudstvom, ker je ono z njo, kadar pa gre za usodo ljudstva, je ne bo preplašil noben izredni zakon.

Planinski ljudski tabor na Nanosu

Preteklo nedeljo so naši ljubitelji planin odšli na planote očaka Nanosa, da se tam spet snidejo s spomini na čase osvobodilne borbe, da si ogledajo tiste kraje po Nanosu, ki so jim nudili v času najbolj besnega divjanja fašistov po dolini, zavetja. Lahko rečemo, izlet na Nanos pomeni primorskemu človeku izlet v domovino prvih primorskih partizanov, ki jih je takrat še vodil narodni heroj Vojko.

V nedeljo je Nanos zaživel. Veseli planinci so rajali, prepevali, nekateri so celo iskali sence ali kotičkov po gozdu, da obude spomin na dneve, ko so po partizansko prenočevali pod milim nebom. Veselo so pele harmonike in izzivalno je odmeval glas vrisavanja proti dolini, češ, zaspenci, danes je naš praznik, praznik ljudstva, ki lahko svobodno goji vse zabave, kateremu je tudi odprta pot v planinstvo.

Ni ga bilo prostora na pleši Nanosa, kjer ne bi skupina planincev obujala spominov na pretekla leta. Drugi so si spet gasili žejo pri kozarčku vipavskega vinca, drugi že spet odpirali torbe, v katerih je bil domač zalogaj in proti večeru so na vseh koncih zagoreli kresovi. Nekje so se razpeli šotori, drugje so ljudje rajali pozno v noč.

Drugo jutro so planinci pred sončnim vzhodom krenili na Suhi vrh in tam pozdravili sončni vzhod. Do 10. ure dopoldne pa se je na Nanosu nabralo že nekaj tisoč planincev z vseh strani Primorske. Navzoče je pozdravil zastopnik slovenskega planinskega društva iz Ljubljane, ki je izrazil trdno prepričanje, da bo pri-

morska priključena k svoji materi Jugoslaviji, in da se nam bo odprla pot v vse prelepe planine naše domovine. Odgovoril mu je tovariš Jelinčič Zorko iz Gorice, ki je pozdravil zastopnike svobodne Slovenije ter pred vsem naglasil veliki pomen taborenja na Nanosu, saj je to kraj, ki je nudil prvim upornim sinovom Primorske zavetišče. V imenu Poverjeništvu je nato pozdravil planince tov. Peric Lojze in naglasil, da tam doli bije ob kraške skale nač in dan morje, ki s svojim pešnim besnenjem govori, da je to naše in samo naše.

Planinci pevci so zapeli borbeni pesmi: Hej brigade in Stalingrajsko, nato pa je planinsko društvo Vičava razvilo svojo novo zastavo.

Zatem je slovensko gledališče iz Trsta uprizorilo Borovo trodejanko »Raztrganci« na prostem. Tako živo podana, tako doživeta stvar je marsikoga premaknila za dve, tri leta nazaj, da je ogorčeno zaškrilpal z zobmi in se pridušal ob pogledu na versko blazno kmetico, ki zapade izdaji. Tako pristno podanih in tako doživeti »Raztrgancev« doslej še nismo videli.

Ob zaključku »Raztrgancev« pa so planinci začeli navdušeno vzklikati zmagi ljudske narodno osvobodilne borbe, Titovi Jugoslaviji in skorajšnji priključitvi celotne Julijske Krajine k Jugoslaviji. Sledila je prosta zabava in ljudsko rajanje, ki se je zaključilo proti večeru, ko so se začeli planinci razhajali s trdnim sklepom, da bodo še obiskali naš Nanos, pričo junaških podvigov naših partizanov, pričo našega boja za priključitev Julijske Krajine k Titovi Jugoslaviji.

UMETNA GNJOJILA

Za jesensko setev je predvideno, da dobimo večjo količino umetnih gnojil, katere proizvaja naša domača industrija v Rušah in v Mariboru.

Iz seznamov potreb po umetnih gnojilih, ki so jih okrajni odseki za gospodarstvo zbrali, je razvidno, da umetna gnojila, zlasti tako zvana mešana, katere predstavljajo »popolno gnojenje« in ki jih proizvaja naša domača industrija, niso na Primorskem dovolj poznana.

Mešano umetno gnojilo »Nitrofoskal« je najučinkovitejše zato, ker vsebuje tri najvažnejše hranilne snovi t. j.: dušik, fosforjevo kislino in kalij, v takem razmerju, ki v glavnem odgovarja potrebam večini kulturnih rastlin. Zraven tega pa vsebuje visok odstotek apna. Posebno važno je to v sedanjih razmerah, ko nam ni dana možnost nabaviti si različnih umetnih gnojil, iz katerih bi si mogli sami sestaviti popolno gnojenje.

Umetno gnojilo »Nitrofoskal« je ravno radi omenjenega svojstva izpodrivalo uporabo ostalih umetnih gnojil in se je njega uporaba iz leta v leto večala. Znano je, da je uporaba umetnih gnojil res popolnoma uspešna le tedaj, ako damo zemlji vse osnovne hranilne snovi t. j.: dušik, fosforjevo kislino, kalij in tudi apno, če ga v zemlji primanjkuje.

Apneni dušik je dušično gnojilo, katero vsebuje 16% dušika in 60-70% apna. V zemlji deluje enakomerno in je dalj časa trajajoč vir dušične hrane rastlinam.

Omenjeni gnojili se raztrosita na njive ali travnike v jeseni, pozimi ali zgodaj spomladi in sicer se vzame na 1000 m² 35 do 60 kg »Nitrofoskala«, »Apnenega dušika« pa 15 do 50 kg.

Gnojilo naj se raztrosi nekoliko dni pred setvijo in dobro zabrana. Ako se pa gnojilo zaorje, se lahko takoj na to seje.

Apneni dušik je radi svoje jedkosti dobro desinfekcijsko sredstvo, ki uniči škodljiv mrčes v zemlji.

Nemec Cvetka iz Lokavca št. 158 je izgubila dovolilnico za žensko kolo črne barve, znamke Taurina št. 701599. S tem proglašamo dovolilnico za neveljavno.

V MLADINSKEM TEDNU SMO SE POSPEŠILI TITOVO TEKMOVANJE

Mladinski teden v Idriji se je otvoril s častno akademijo, pri kateri je nastopila mladina iz Občin skupno z našo mladino in ostalimi pionirji. Nastop mladine iz Občin je naravnost navdušil vse prisotne gledalce. Živahno je bila tudi izvedena recitacija idrijskih pionirjev. Naša mladina je s tem pokazala svojo odločno voljo, da hoče živeti skupno v Titovi Jugoslaviji.

Iz govora, ki ga je podala mladinka iz Občin, je bilo jasno razvidno, da naša mladina ne bo odnehala od svojih zahtevanih ciljev, ter da hoče skupno, rasi v roki sodelovati pri naši obnovi ter zvesto čuvati pridobitve štiriletna borbe.

V teku mladinskega tedna je imela mladina mesta Idrije več sestankov, izvršile so se nabiralne akcije, tako se je nabralo za mladinsko progno Brčko-Banovići L 3.178.—, za obnovo vasi Vojsko L 2.084.—, za vojne vdove in sirote L 2.754.—, za pozidavo požgane vasi Vojsko se je prijavilo in tudi že nastopilo delo 27 mladink in mladincev. Pri čiščenju opeke ter pranju perila našim borcem je naša mladina napravila 600 prostovoljnih delovnih ur, pa tudi na pomoči potrebne pionirje ni pozabila ter z lastnimi prispevki obdarovala 32 izmed njih.

V teku mladinskega tedna so se vršile številne fizikalne prireditve, nogometne tekme, pri čemer se je najbolj odlikovala mladina nižje gimnazije in tehnične šole. Pa tudi na gomile padlih borcev naša mladina ni pozabila, katere je okrasila s cvetjem.

Ob zaključku tedna je imela naša mladina zborovanje, s katerega je bila poslana pozdravna resolucija vladi republike Slovenije v Ljubljani, obenem je bila odposlana tudi protestna resolucija Poverjeništvu PNOO proti nameri, da bi prišel v naše kraje birmat nadškoč Margotti, on, ki je v teku naše osvobodilne borbe blagoslovil najhujše krvnike našega izmučenega naroda.

S tem je mladina dokazala, da se hoče dosledno boriti proti vsem ostankom nacifašizma, ter v tej borbi tudi vztrajati, vse dokler ne bo zadostno upravičeni zahtevi po združitvi Julijske Krajine s Trstom v Titovi Jugoslaviji. Ferdo Vidmar.

Ljudstvo iz spodnje Idrije in Kanomlje za obnovo

Na binkoštni ponedeljek se je zbrala mladina, naše žene, rudarji in upokojenci, okrog 100 po številu, ter šli organizirano na prostovoljno delo za obnovo. Tako je mala gruča, 12 po številu, presejala 12 kub. metrov prodnega peska, ki bo služil za strešno opeko, 30 žena, upokojencev in rudarjev je odvažalo ruševine, 50 mladink in mladincev ter 12 rudarjev in upokojencev je šlo čistiti opeko, katere bo služila za obnovo požgane vasi Vojsko.

Zavedajoč se velikega pomena, ki ga ima današnja šola za nadaljnji razvoj naše mladine, je vse organizirano ljudstvo v Sp. Idriji sklenilo, da v dobi trimesečnega tekmovanja popolnoma obnovi šolsko poslopje, ter izboljša vodovod, s čemer se bodo tudi higijenske razmere v celi vasi izboljšale.

Tudi mladina iz cele Kanomlje, vrle kmečke gospodinjice in gospodarji so šli minuli binkoštni ponedeljek na prostovoljno delo. Čistili so opeko ter isto takoj odvažali svojim sosedom, katerim je bilo v času borbe vse požgano. Posebno so se zavzeli za mladega gospodarja iz Brd v Gorenji Kanomli, ki je edini ostal od številne družine, kajti v zadnji velikonočni ofenzivi so starega gospodarja na zverinski način pobili, hišo in vsa gospodarska poslopja pa zažgali, kjer je v strahotnih mukah zgorela 9 članska družina skupaj z nedolžnimi otroci.

VOJSKO, TO JE NAŠA OSREDNJA OBVEZA V TITOVEM TEKMOVANJU

Naša mladina se je prva odzvala za prostovoljno delo pri izgradnji požgane vasi Vojsko. Zanimivo je bilo opazovati vse mrzlično pripravljanje za odhod na Vojsko. Že pred nekaj dnevi so peljali vse potrebno orodje krampe, lopate, samokolnice itd., končno se je tudi naša vesela mladina odpravila na delo na Vojsko s težkimi nahrbtniki, kjer so bile zabunkane razne poslastice in razni dodatki, ki so jih spravile notri naše skrbne mamice. Zavedajoč se, da Vojsko leži skoraj 1000 m nad morjem, se je naša delavna mladina oborožila tudi s potrebnimi odejami.

Da bo šlo delo pri pozidavi požgane vasi hitreje od rok, se je tudi v ta namen ljudstvo vseh rajonov odločilo, da bo šlo čistiti in pripravljati opeko v Kanomlji. Vsak dan se vrstijo rajoni ter naravnost tekmujejo med seboj, kateri bo večje število opeke pripravil. Zanimivo je opazovati, kako se vsako jutro za to prostovoljno delo zbirajo naše vrle žene, naši upokojenci ter naša mladina, katero vso preveva ena misel in skupna želja: čimprej obnoviti našo vasi Vojsko. Naše vrle žene naravnost tekmujejo med seboj, katere bo več opeke očistila. Posebno se je pri tem

delu izkazala tov. Desanka, katere je v teku osmih ur očistila čez 200 komadov opeke. Dasiravno pri svojem gospodinjstvu že itak preobložena z delom, se je tudi skrbna gospodinja Smukovka udeležila prostovoljnega dela pri čiščenju opeke v Kanomlji ter s tem pokazala zavest, da je treba pomagati svojemu bližnjemu posebno pa še našemu kmetovalcu. Tudi naši upokojenci nočejo zaostajati pri prostovoljnem delu. Tako smo opazili našega zavednega Boštjana Lipužiča ter tudi 76 let staro vdovo Rupnikovo iz Kosovelove ulice, kako sta brez prestanka čistila opeko. Tako se je v nekaj dneh očistilo in pripravilo za zidavo najmanj 16.000 komadov opeke, od katere je bilo že 6700 odpeljano na Vojsko. Sklenilo se je, da se bo zidovje previdno razdiralo, da bomo na ta način čimvečje število cele opeke pridobili.

Odkrito se mora priznati, da vse ljudstvo gre z navdušenim elanom na delo, kajti resno se zaveda, da danes gradi samo sebi, kar bo v polni meri doprineslo k zmagi v borbi za našo popolno gospodarsko neodvisnost.

Ferdo Vidmar.

PROSVETNA DRUŠTVA VIPAVSKEGA OKRAJA SO TEKMOVALA

Da se poživijo prosvetno delo v vipavskem okraju, so sklenili prosvetarij tekmovali. Tekmovanja so se izvršila v petih središčih in sicer v Ajdovščini, Ložah, Vitovljah, Šmarjah in Vrabčah. Tekmovanja se je udeležilo 28 prosvetnih društev. Na tem

tekmovanju so bile izbrane najboljše točke, s katerimi so skupine nastopile na okrajnih festivalih v St. Vidu 26. maja in v Ajdovščini 30. maja. Festival v Ajdovščini se je vršil na lepem novem odru, ki si ga je postavilo prosvetno društvo Šturje-Ajdovščina na prostem. V St. Vidu so nastopala štiri prosvetna društva iz severnega dela Vipavskega okraja, v Ajdovščini pa 10 prosvetnih društev iz zapadnega dela okraja. To tekmovalanje je pokazalo velik napredek na prosvetnem polju, poleg tega pa je nudilo mnogo užitka občinstvu.

Na dramatskem polju je dobilo najboljšo oceno prosvetno društvo iz St. Vida, ki je nastopilo z živo sliko »Mrtveci za vasjo«. Sledila je Ajdovščina s Klopčičevo »Mati«. Na tretjem mestu pa je bilo prosvetno društvo iz Podrage, ki je uprizorilo Finžgarjevega »Divjega lovca«. Potem sta sledila Vipava z »Županovo Micko« in St. Vid z igro »Pri slikarici«, ki jo je napisala neka domačinka. Na glasbenem polju se je najboljše izkazal pevski zbor iz Kamenj-Vrtovina, ki je bil osnovan komaj pred par meseci iz mladih pevcev. Na drugem mestu je bil pevski zbor iz Brj. Za tem so sledili pevski zbori Ajdovščina-Šturje, Ložice, Črniče, Lokavec, Batuje in Vel. Žablje. Pri recitacijah je dobilo najboljšo oceno društvo iz Gojač-Malovš. Nato pa prosvetno društvo Ajdovščina.

Seveda je to tekmovalanje pokazalo še vedno veliko pomanjkljivosti, pred vsem nekatera društva sploh niso razumela pomena tekmovalja in se ga sploh niso udeležila, nekatera pa so polagala premalo važnosti na to stvar. Društva, ki so tekmovala, pa so pokazala polno, zrelo razumevanje in tudi jasno začrtala pot, po kateri bo krenilo prosvetno življenje pri nas.

Zbirajmo za tiskovni sklad

Fajgel Danilo se je smrtno ponesrečil

Pred časom se je pripetila prometna nesreča, ki je zahtevala življenje enega izmed najboljših primorskih partizanov tov. Fajgla Danila. Kdo na Vipavskem ni poznal skromnega Danila, kdo po Brdih, po Krasu ni poznal mladega vedno v zmagi pravične stvari verujočega partizana Danila? Vsi smo ga poznali in vsak ga ima v lepem spominu. Mladina v Črnicah mu je prinesla vse polno cvetja in slovenske zastave s črnimi trakovi so klonile njemu v poslednji pozdrav.

Danilo je imel komaj 23 let, doma je iz Sela pri Kobaridu in tja se je pred dnevi vrnil v rodno zemljo. Po poti od Črnič pa do demarkacijske črte so ljudje pozdravljali zadnji spre-

vod, v Sempasu pa je spreved pričakalo vse polno prebivalstva in vsa mladina.

Častna četa jugoslovanske armade je svojemu junaškemu soborcu dala na demarkacijski črti zadnje vojaške časti, zastopnik okrožnega odbora osvobodilne fronte pa se je poslovil v imenu prebivalstva od nepozabnega aktivista in partizana zveznika primorskega ljudstva tov. Danila. Ob tej priliki so ljudje zagotovili junaškemu partizanu, da ne bodo klonili prej, dokler ne bo zadnja ped primorske zemlje popolnoma osvobojena in priključena k Jugoslaviji in tako uresničen tudi cilj, za katerega se je Danilo tako nesebično in junaško boril.

URAD ZA POSREDOVANJE DELA IŠČE NAS' EDNJE MOČI

1. Perfekten knjigovodja-bilancist z večletno prakso v lesni stroki.
1. Perfektno strojepisko z daljšo prakso z znanjem slovenščine in italijansčine.
1. Pisarniško moč, večšo dobrega

in hitrega računanja s prakso v lesnih podjetjih.

1. Perfektnega korespondenta. Pojasnila daje urad za posredovanje dela v Postojni.

Portorož, Izola, Piran in Strunjan vas vabijo, a Slovenska Primorska vas radostno pričakuje

V coni B se dela na vseh področjih z nezlomljivim poletom pri obnovi. Tudi na obnovi tujkega prometa nismo pozabili. Mi vemo, da je delovnemu človeku treba pomagati, da mu je treba nuditi možnost oddiha in zdravja potrebnim počitka. In slovenska Primorska s svojimi prirodno bogatimi kraji ob morju, po Vipavskem, Krasu, s Postojnsko in Skočjanskim jamo že vabi izletnike.

Kdo na primer ne pozna prelepega Portoroža, enega izmed najlepših krajev v Slovenskem primorju, s termalno zdravilnim kopališčem in krasno morsko plažo. Kdo ne ve, da je tam kraj imenovan biser Istre, da je tam vedno pomlad in toplo sonce, kjer naj najdejo prvič v zgodovini počitka naj delovni ljudje. Prav tako pričakujejo delovni ljudje. Izola, Piran, Strunjan in starinski, v

svojem idiličnem slogu zgrajeni Koper Kdor še ni videl in obiskal Postojnske in Skočjanske jame, ta ne pozna krasot Slovenskega Primorja.

Poverjeništvu za Slovensko Primorje, oddelek za tujski promet je posvetil vse sile za obnovo teh krajev in dosegel lepe uspehe. Danes je že v teh krajih v udobno urejenih hotelih in penzionih na razpolago nad 700 opremljenih sob. Preskrbljena je tudi hrana in cene so dostopne za vsakega tujega in domačega gosta, pred vsem dostopne delovnemu človeku. Nekdaj zaprta, od sveta odrezana Primorska, ki ni smela govoriti o svojih lepotah, ker bi s tem ogrožala sloves Benetk, Napolija itd., je danes tudi na tem poprišču svobodno zadihala in svobodni ljudje bodo našli v njej res pravega počitka.

AJDOVSKI RDEČI KRIŽ JE OBISKAL IDRIJSKO BOLNIŠNICO IN OBDAROVAL BOLNIKE

V bolnici v Idriji je na zdraviljenju mnogo borcev, ki so skozi štiri letno borbo žrtvovali svoje zdravje za našo osvoboditev, za svobodno življenje v novi domovini. In teh bolnikov so se spomnile Ajdovske žene in dekleta, spomnile so se njihovih žrtev in z ljubeznijo do njih pripravile obisk.

Ajdovske žene pred odhodom v Idrijo.

Najprej so organizirale nabiralno akcijo, ki je lepo uspela. Naše žene in dekleta so napekle peciva, belega kruha, nakupile cigaret in pisem, in napravile okusne zavoje, jih zložile v košare, okrašene s trobojnicami in olepšale s cvetjem. Tudi sadja, jajc in žganja so zraven priložile. Veselo pojoč so se odpeljale proti Idriji. Tam jih je sprejel tov. komisar bolnice ter jih odpeljal v bolniške sobe. Tov. Vlasta je s pristranskimi besedami pozdravila bolnike in jim podarila cvetja. Medtem pa so naše žene in de-

kleta pristopale k bolnikom in jim dajale zavojčke. Za vsakega bolnika so imele toplo tolažečo in bodrilno besedo, kramljale so s tovariši bolniki in kmalu je te sobe mračnega čakanja napolnil mladosten, zdrav smeh. Bilo je, kot bi človek stopil v bučeč čebelnjak in ob tem je moral pač vsak pozabiti, da je v bolnici.

Le prehitro je prišel čas slovesa. Zvečer so žene uprizorile igro: Svet brez sovraštva in čisti dobiček prireditve podarile počitniškim kolonijam za sirote padlih borcev. Žene so odšle iz Idrije in vso pot jih je spremljala zavest, da morajo na novo delo, saj od vseh strani kličejo: Pridite šel

Kaj bomo vklesali

Naša podružnica si je zadala nalogo, da odkrije letos poleti na Čavnu spominsko ploščo pokojnemu Antonu Bavčarju iz Ajdovščine, zvestemu planincu in enemu izmed prvih partizanov-aktivistov na Vipavskem.

Pokojnega so naci-fašistične drhali ubile dne 21. junija 1944 kot talea v Trstu, via Ghega.

V ta namen vlfudno naprošamo naše člane in nečlane, da nam predlagajo (pismeno do 30. 6. 1946) besedilo, katero bi izklesali v ploščo. Dobrodošli so tudi osnutki za ploščo. Ploščo meri 55 x 35 cm. Iz zbranih predlogov in osnutkov bo komisija izbrala najboljšega.

Planinski zdravo!
P. P. D. Ajdovščina

Gabrovica, naša prva kmečka zadruga

Tako je po Gabrovici.

Med holmi in griči pelje prijazno zvita cesta v našo slovensko Istro. Cim se hagne cesta onkraj Klanca proti morju, skoraj zginejo nizki borovci in pozdravi te v ozadju morje, po holmih pa sadovnjaki in vinogradi. Med to temnozeleno drevje fig, češenj, hrusk in vinske trte pa se tu pa tam zajeda zlati pas zoreče pšenice. To je prvi pogled na Istro v zgodnjem poletju. Za Crnim Kalom, ki leži ob cesti, zavije cesta na desno v Gabrovico, dalje v Osp in naprej proti Trstu. Včasih tako prijazna Gabrovica, ki je imela vedno dovolj prostora v svojih kamnitih hišah za vse partizane, je danes eno samo pogorišče, ki živo priča o silnem odporu istrskega človeka. Že

kerju tovariš Imko, takrat ko so Nemci požigali vas, pa je srečno ušel. Potem mi pokaže Purger, na obžgano stano, na kateri visi tabla, okrašena

Stenčas je v Gabrovici zrcalo življenja.

z vedno svežim zalenjcem, ki nosi napis: 82 let stari Purger Ivan in 83 let stari Ivanič Ivan sta bila vržena od Nemcev živa v ogenj 28. maja 1944.

Morda sem malo predolgo gledal ta krut spomin na fašistično besnenje po naši Istri, da me je tovariš Peter ogovoril: »Tu je bila vedno vojska in ne bomo nehali, dokler ne bo vse naše, kar je našega!«

Potem so prišli še drugi možaki, naslonili smo se na pol porušen zid in gledali v dolino: »Vidiš, tovariš, tam ob starem kolovozu, kjer zavije cesta od Ospa proti glavni cesti, mislimo sedaj začeti graditi novo Gabrovico. Imamo načrt, da postavimo tri velike stanovanjske hiše, tri hleve in tri shrambe. Voda je prav blizu zadaj. To ti pa rečem, da je tako dobra voda,« je živo pripovedoval tovariš Ivanič Andrej, »da ne moreš mimo nje, da je ne bi pil. In nikdar ne usahne.«

Tako smo se razživeli in stekel nam je pogovor. Može so začeli praviti, da so že v času borbe osnovali svojo kmečko zadrugo, tako da imajo sploh

Najprej je treba odstraniti ruševine, žene in mladenke v Gabrovici na delu.

na mostu, kjer je včasih bedela fašistična strojnica, te pozdravlja napis: Zahtevamo samoodločbo in: S krvjo smo zapisali priključitev k Jugoslaviji!

Cim prideš v vas, se ti na prvi pogled zdi, ko da je to zapuščeno pogorišče. Toda naenkrat ti izpod teh ruševin pridejo žene, otroci, starčki in te tako veselo pozdravijo, da imaš občutek, da si prišel domov. 120 ljudi, ki prebivajo v Gabrovici, so si sami napravili zasilna bivališča.

Vsakogar, ki pride v Gabrovico, osupne žilavost, ki se odraža tem ljudem z obraza. Niti z besedo nihče ne jadikuje, ampak vsak hiti pripovedovati o delu in življenju.

Iz gruč ljudi je stopil proti meni Peter Purger in me vprašal: »Si poznal Miho? O, on je bil tič, enkrat je pripeljal 15 oslet v vas.« Morda te v prvem trenutku iznenadi tako vprašanje, toda vsak, kdor gre v Gabrovico, mora vedeti, da ti ljudje poznajo vse partizane, po imenu pa brez nadaljnje vse najboljše primorske partizane. In potem mi je Purger začel kazati: »Vidiš, v onem bunkerju je bila glavna tehnika, v onem bunkerju ti, v drugem drugi itd.« Pa sem ga vprašal: »Koliko bunkerjev pa ste imeli v vasi?« Tovariš Peter se je samo zazmejal: »O, pri nas je imela vsaka hiša svoj bunker, nekatere pa kar po dva. Vidiš,« pa mi je pokazal v dolnji konec vasi, »v oni hiši je bil v bun-

Skromen spomenik žrtvam na ruševinah.

Gabrovčani 50.000 m² obdelane zemlje, kjer po večini raste trta, le tu pa tam je njiva žita ali krompirja. Letos pa so napravili pod Tenjanom še 10.000 kv. metrov orne zemlje. Precej so si opomogli z letošnjim pridelkom češenj, ki je vrgel samo v vasi Gabrovica 75.000 lir. Letina kaže kar dobro. Nekaj nad 10 stotov žita bodo tudi pridelali. Vina pa bo, vina pa na pretek.

Tako dela prva kmečka zadruga na Primorskem — Gabrovica. Potem smo se vrnili k obnovi. Može so povedali, da bodo kmalu zavili v dolino krampe in začeli graditi prva poslopja. Sami bodo pripravili apnenico, sedaj pa razkopavajo po ruševinah, da si pripravijo gradbeni material. Tudi s Kopro jim pridejo pomagat in prav preteklo nedeljo so s prostovoljnimi delom očistili dobršen kos gabrovskih ruševin. Sami Gabrovčani pa nad vse požrtvovalno delajo. V kratkem času, kakor piše na lepo urejenem stenčasu v Gabrovici, so napravili 323 ur prostovoljnega dela, v mesecu maju pa 144. Končno so prišle tudi mladenke in povedale, da tudi v Gabrovici ne manjka mitingov, da tudi oni pojejo in igrajo, v šolo pa hodijo v Osp.

Tako je življenje v istrski vasi, ki je naša svoje pravo lice v času narodno osvobodilne borbe. V Gabrovici nihče ne počiva, vsi delajo, vendar pa najdejo vedno dovolj časa tudi za razvedrilo in za čitanje časopisov. Starejši možak je zato pomodroval: »Brali smo, da bi rada Santini in Margotti birmala naše otroke. Ne, tisto pa ne!

Domača dela opravljajo žene zvečer.

K fašistom pa ne bomo pošiljali naših otrok. Pri nas nismo poslali nobenega, bomo že počakali na poštenjake.«

H koncu so vaščani ponosno dejali: »O, pri nas smo vsi vpisani v naše organizacije: v Osvobodilno fronto, v AFŽ in ZMS. Ker vemo, da se samo v tako enotnih organizacijah lahko razvija to, kar smo mi z našo borbo skovali. Iz naše vasi smo bili namreč vsi v partizanih in danes lahko ponosno rečemo: med nami ga ni bilo dezer-

terja, zato tudi danes ni med nami omahljivca!

Ko odhajaš iz takele vasi, šele v celoti lahko razumeš, kako velika je drznost tistih, ki bi radi s takimi ljudmi barantali. Toda od vseh strani te pozdravljajo nasmejani obrazi, pesem veselih src, nezlomljivost istrskega človeka in na vsakem koraku od blizu in od daleč ti udarja v oči ena sama zahteva Istre: Hočemo Tita! Hočemo Jugoslavijo!

Pri nas žanjemo

V Istri se je že v preteklem tednu začela žetev. Ta teden pa so začeli žeti že tudi na Vipavskem, okrog Šempasa, Ozeljana in Oseka. Naši ljudje so se na žetev že prej dobro pripravili. Mladinske organizacije in AFŽ so se obvezale, da bodo pomagale žeti tudi tam, kjer primanjkuje delovnih moči, tako da bo zrelo žito čimprej pospravljeno. Traktorske postaje so posvetile vso skrb temu, da bodo tudi mlatinice pravočasno na razpolago. Tako je traktorska postaja popravila doslej neuporabne mlatinice v Šempasu, Vrtovinu in Vremškem Britofu, nadalje pričakuje vsak čas dve novi mlatinici, ki jih je nabavila iz Slovenije. V splošnem je mlatinic v coni B dovolj. V kolikor obstoja pomanjkanje elektromotorjev so naše traktorske postaje poskrbele za to, da bodo mlatinice na traktorski pogon in pravočasno preskrbele 35.000 kg pogonskega goriva, nad 600 kilogramov mazil in vse potrebne stvari, tako da bo tudi mlačev v kratem stekla.

Že ob prvi žetvi lahko s ponosom ugotovimo velik porast, to je nad 11 odstotkov površine posejane zemlje. Tako smo lani v coni B zasejali s pšenico 4650 ha, letos pa smo dvignili na 5161 ha. To smo dosegli prav na vseh področjih. Dvig posejane površine pri ječmenu je od 1006 na 1116 ha, pri rži od 1244 na 1944 ha, pri ovsu od 1502 na 1667 ha, pri koruzi od 3522 na 3909 ha, pri krompirju od 2721 na 3020 ha. Iz tega

jasno sledi, da je požrtvovalno delo našega kmečkega človeka, njegove trdne povezave z delavcem in uspešnost prostovoljnega dela vseh naših ljudi omogočilo tako zadovoljive zaključke. Skupno je dosežen dvig posejane zemlje s temi rastlinami od 14.645 ha na 16.118 ha. Ta žetev nam jasno kaže, kakšna razvojna pot je

Tolminci so resno prišli za delo

Dne 10. t. m. je bil v Tolminu dan prostovoljnega dela za obnovo. Ta dan so ljudje napravili sledeče: Šli so popravljat cesto v Zaplaz, Zabče. Okrog 7 ure je odšlo 12 tovarišev in 4 tovarišice. Ker je kraj precej oddaljen, so šli na delovno mesto peš in so opravili učinkovitega dela 5 ur na osebo. Skupno so opravili torej 80 ur dela. V tem času so navozili na škarpo 3 kub. metre peska, odmetali 3 kub. metre materiala in polzeče ilovice in pripravili 2 kub. metra gramoza za cesto. Polno priznanje pri delu je zaslužil tov. Picigoj Anton.

Druška skupina okrog 100 ljudi je odšla pripravljat in nakladat pesek za okraj Grgar. Skupno je bilo opravljenih 376 delovnih ur. Napravili so 21 m³ peska, popravili so dovozno pot za lažji odvoz peska s tem, da so jo razširili in mestoma tlakovali z debelim kamenjem. Naložili so 4 kamionov peska, to je 10 m³, odsek za promet pa je pesek brezplačno odpeljal v Čepovan. V voznjah je napravil 160

kilometrov. Doslej je pripravljenega ob Soči za okraj Grgar 48 m³ peska. Pri tem delu so se posebno izkazale žene iz Tolmina, ki so pokazale toliko razumevanja in res z vso vmeno delale za obnovo vasi po Grgarskem okraju, ki je bil toliko bolj prizadev od Tolminkinega. Pri tem delu zaslužijo posebno pohvalo tov. Logar Viktor, član sindikatov iz Tolmina in tovarišici Jermol Kristina in Jarc Marija iz Tolmina.

21 aktivistov je istega dne v zgodnjih jutranjih urah odšlo nakladat cementne strešnike, katere je odsek za promet brezplačno odpeljal v Grahovo in Podbrdo. Aktivisti so naložili 3600 cementnih strešnikov, prevoženih pa je bilo 132 km.

V Zatočinu je istega dne delalo 14 moških in 150 urah napravilo rampo za nakladanje ilovice za opeko in so odstranili zemljo, ki je bila nerabna. 20 ljudi je istočasno čistilo ruševine požganih hiš. Naredili so 77 delovnih ur, ruševine so zvozili na cesto in z njimi cesto popravili. Pionirski iz Zatočmina pa so na ta dan nabrali 100 kilogramov zdravih zelišč.

V Poljubinu so popravili cesto, ki pelje iz Tolmina v Poljubi, in sicer v dolžini 1500 metrov. Žene so delale v pomoč prizadetim družinam na polju in napravile 530 delovnih ur. Pri tem delu je delalo 14 žena in 2 mladinki.

Med vsemi doslej prejetimi poročili o prostovoljnem delu lahko brez nadaljnega trdimo, da je poročilo o prostovoljnem delu v Tolminu najboljše, poleg tega pa kaže, da je bila tudi najbolj smotrno pripravljena organizacija dela in samo delo razdeljeno. Ob primeru dneva prostovoljnega dela za obnovo v Tolminu se bodo naši ostali kraji lahko precej naučili. Tolminci pa so lahko ponosni, da so dali vzgled in morajo biti prav zato še bolj požrtvovalni, da bodo vedno za vzgled ostalim.

Poljšak Erna.

Leban Pavla

Z DOBRO IN ČIMVEČJO OBDELAVO POLJA POMAGAMO NA POTI DO BLAGOSTANJA

Naša mladina iz Šempasa se dobro zaveda, da mora nuditi pomoč družinam onih, ki so darovali svoja življenja za našo osvoboditev. Pred dnevi so sklenili, da gredo okopavati koruzo. V ponedeljek 10. t. m. zjutraj so se zbrali mladinci iz Šempasa in upravniki z upravno političnega tečaja v Šempasu ter šli na prostovoljno delo. Štirje pridnejši mladinci so delali že od 4. zjutraj, drugi pa so začeli nekaj pred 5 uro. Da bi lažje in uspešneje izvršili svoje delo, so si

izposodili tudi živino in delali s štirimi okopalniki.

Prostovoljnega dela se je udeležilo 16 mladincev in mladink iz Šempasa in 19 tečajnikov in so napravili 115 prostovoljnih ur ter v tem času obdelali okrog 8000 kv. metrov zemeljske površine.

Mladina, tako kaže, da razumeva svoje naloge v današnji borbi. Poslali so svoje v Brčko, poslali so jih v delovne brigade po Primorskem, ostali pa pomagajo doma. Kovačič Ljudmila